

Jan Brandejs, Idea státu a císařská vláda v byzantském a západním císařství v 9. -11. století, diplomová práce FF UK v Praze 2014, 70 stran.

Oponentský posudek

Pan Jan Brandejs si tématem své diplomové práce postavil před sebe poměrně náročný úkol. Na jedné straně se jedná o velmi ambiciózní plán, na straně druhé o dílo, k němuž není mnoho přímé odborné literatury. Heuristika tudíž musela být postavena především na kritické analýze a komparaci obezřetně definovaných pramenů a jejich kritické interpretaci. Výsledkem autorova úsilí je poměrně útlá studie, rozložená do tří základních kapitol, v nichž se autor postupně pokusil srovnat problematiku legitimacy a nástupnického řádu v otonském a byzantském prostředí, dále správní strukturu obou císařství a konečně ideu státu v latinském a řeckém světě.

Výsledky, k nimž se propracoval, shrnuje pak v Závěru své práce. Za podstatné považuje rozdíly ve způsobu uplatňování a prezentaci svrchované císařské moci, ve způsobu utváření elit a jejich vlivu na centrální moc a v míře abstraktnosti státní ideje, spojitosti naopak našel v užívání prvků universalistické koncepce.

Lze konstatovat, že tato zjištění lze akceptovat a že tedy autor práce splnil cíle, které uvádí v Úvodu svého díla. Pan Brandejs dále přesvědčuje, že ovládá principy historické práce a v tomto smyslu splnil obvyklé požadavky kladené na tento typ kvalifikační práce. Otázkou ovšem zůstává, nakolik bylo možné předem očekávat, že k takovým výsledkům dojde, tedy nakolik se jedná o překvapivé či originální soudy. Druhou problematickou záležitostí, pokud jde o koncipování díla, je samo použití komparativní metody. Navzdory proklamacím v Úvodu totiž převládají spíše analyticko-popisné pasáže a následná srovnání vyznívají poněkud mechanicky, respektive postrádám jejich funkční význam.

Další problémy shledávám ve vymezení samotných objektů komparace. Zatímco totiž termín „byzantské císařství“ nevzbuzuje žádné pochybnosti, označení „západní císařství“ už ano, protože přes jisté spojitosti (které by však autor musel jasně vymezit), můžeme nanejvýš hovořit o několika typech císařství (karlovské, otonské, či otonsko-sálské, štaufské). Navíc je třeba vzít i v úvahu, že jestliže se středověká Byzanc považovala za kontinuální dědičku římského impéria, pak nic takového pro Západ neplatí.

Není možné ani jednoduše hovořit o společných rysech kulturních či právních, protože znalost římského práva a řecké vzdělanosti byla na Západě, a to právě v době, do které autor umístil jádro svých výzkumů, velmi omezená. Souhlasím sice s panem Bradejsem, že otonské

renovatio představuje období jistého sblížení, nicméně je třeba zvažovat délku jeho trvání a míru sociálního okruhu, který zasáhlo. Po mém soudu nepřekročilo příliš dvorské intelektuální prostředí a lze ho spíše chápat jako exces než jako normu. Podobně problematické a nepřesvědčivé mi připadá dovozování nástupnických principů z byzantských vzorů. Jednak mi pro toto tvrzení v textu chybí jakákoliv opora (s. 16an.) a navíc se mi pro dobu Jindřicha I. zdá málo pravděpodobná. Rád bych v této souvislosti upozornil pisatele na metodologickou okolnost; totiž na fakt, že řada podobností se často mohla vyvíjet zcela autonomně, a to v důsledku jejich obecné antropologické výhodnosti či vhodnosti.

Naopak s panem Brandejsem souhlasím se jeho výkladem transpersonality, rád bych ho ovšem upozornil, že vedle pojmu *regnum* by bylo vhodné rozšířit pramenný výzkum i na pojem *res publica*. Je totiž pravděpodobné, že by pak bylo možné přijaté závěry korigovat ve prospěch vyšší míry nadosobního chápání státu i na Západě. Za zcela jistý však pokládám fakt, že zkoumat ideu státu v latinském prostředí na císařství není produktivní cesta. Mnohem vhodnější tu je sledování tohoto problému na úrovni království; moderní bádání se celkem shoduje, že paradigmatickým příkladem tu je kapetovská Francie.

Závěrem tedy konstatuji, že pan Brandejš předložil sice zajímavou a podnětnou studii, nesoucí však rysy určité uspěchanosti a částečné nepromyšlenosti v závěrech. Doporučuji ji k obhajobě a podle jejího průběhu navrhuji klasifikaci **v ý b o r n ě – v e l m i d o b ř e**.

V Kolíně 28. srpna 2014

Doc. PhDr. Václav Drška, Ph.D.